

הזיהוי הבסיסי, המהותי וההשוואתי, לעוצמת-היבשה, לא לעוצמת-היבשה" הולם ביותר; וקודם-כל מפני שה מטוסים, בדומה לאוניות — ואף יותר מאוניות — אינם מסוגלים להימצא ולהזיק, דרך-קבע או לפירקיומן מושכים, נחל כלשהו של אוויר, ים או קרקע.

הגדרת עוצמת-האוויר באמצעות תיפקודה הייעודי והייחודי הוא המאפשר גם להבחין, ש"חיל-האוויר" אינו זהה ל"עוצמת-האוויר", אלא מהווה רק אחד ממרכיביה — ולא תמיד החשוב שבהם: אצל המצריים והטורקים ביום-המלחמה, שימשו כוחות ה"נ"מ הקרקעי המרכיב העיקרי של עוצמת האוויר; וכך גם אצל הגרמנים, בשלבי-הסיום של מלחמת-העולם-השנייה ברמה האופרטיבית.

יתירה מזה, "היכולת להשתמש במרחב האוויר" ובתוגיה, בין השאר, גם במקומם, תכונותיהם, מיספרם וביטחונם של בסיסי-האוויר — מה שאפשר מחייב לעצב את יעדיה ואת ניהולה של הלוחמה ביבשה גם לאור ההשפעות על היכולת ליישם בפועל את פוטנציאל חיל-האוויר.

עדיפות אינה עליונות

הגדרת "עוצמת האוויר" מאפשרת להבין ולהגדיר באופן ברור, מלא ואפקטיבי (כלומר, היפה לשימושים מעשיים) את המושגים של "עדיפות-אווירית", "עליונות-אווירית", ו"שליטה אווירית". בצה"ל רגילים, בדרך-כלל, לערבב שלשה מושגים אלה או, גרוע יותר, לראותם כנרדפים, והים, שכל תכליתם לגוון את הפרוזה בשינויים מסנטיים. אבל שלושה מושגים אלה שונים ונבדלים האחד מרעהו.

● **"עדיפות אווירית"** מגדירה תוצאה של חישובים תיאורטיים, על הנייר. עושה-החישובים נוטל את כמויותיהם ותכונותיהם של המרכיבים השונים בעוצמת-האוויר של כל אחד מן הצדדים, משווה אותם זה לעומת זה וגם מעריך איך, ובאילו מידה, יכולים הם לברוא לזיי ביטוי והשפעה מוחשיים במציאות. התוצר המתקבל הוא מסקנה, שהי פוטנציאל הגלום בסד"כל מרכיבי עוצמת-האוויר של צד אחד, גדול (או חזק) מזה של הצד השני. מסקנה זו יכולה להיחשב בעלת ערך מעשי רק להדיוטות — או לאלה שברצונם ליצור ביסוס עובדתי וסטטיסטי לדירישתם לרכיב שת אמצעים נוספים, או לדחית דרישה כזו. מבחינה צבאית, כימעט שאין נודעת כל חשיבות לשאלה מי "עדיף", וכל התהליך מועיל ושימושי בתחום זה, רק לצרכי איסוף וגביוש נתוני יחסי-הכוחות הכמותיים של הצדדים, זה לעומת אוביו.

● **"עליונות אווירית"** היא, אם תרצה, מימוש נתוני יחסי-הכוחות הכלליים התיאורטיים, להשגת "עדיפות אווירית בפועל". במרחב אווירי מסויים; לרוב, במרחב הכליווירתי ("זירה" היא מרחב "על-חזיתי"). אין שורר קשר ישיר והכרחי בין "עדיפות" ל"עליונות": תכופות קורה — ואצלנו, לאושרנו, תמיד — שהצד, אשר בחי" שובי יחסי-הכוחות יוצא "נחות" הוא אשר מצליח, בגלל עדיפותו בתחומים שאינם כמותיים-מיספריים, להגיע לכלל עליונות ברורה על יריבו.

● **"שליטה אווירית"** מציינת שליטה-בפועל ב" מרחב אווירי מסויים, המוגדר במונחים של תחימה גיאר גרפית ומישכיומן. כמו בין "העדיפות" ל"עליונות", כך בין "העליונות" ל"שליטה". אין קיים כל קשר ישיר והכרחי: שעה שחיל-האוויר שלט, ללא עוררין, בכל השמיים שבין טריפוליטניה והפרת, הרי במרחב האוויר שמעל החזית בסיני — כלומר בקוביית האטמוספירה ש" רוחבה 30-40 ק"מ, אורכה כ-200 ק"מ וגובהה כ-10,000 רגל, ואשר תעלת-סואץ חורצת את מרכז בסיסה — היה מערך ה"נ"מ המצרי, על טיליו ותוחיו לסוגיהם, הגורם האווירי הדומיננטי, משך יותר משבוע ימים בכוחו לקצץ באורח מכריע את התערבות חיל-האוויר (כפי שהיתה) במיבצע-הקרקע שהתנהלו בחזית התעלה, על-ידי שצמצם דראסטית את חופשי-הפעולה של מטוסיו באותה קוביית-האוויר.

אצלנו חושגה אי-הפרעה מן האוויר למיבצע-היבשה באמצעות מטוסי חיל-האוויר, אשר יירטו את מטוסי האוייב. את הלחימה למיבצע-הקרקע שלהם, אשר לפחות בימים הראשונים היתה כמעט-מחולטת, השגו המצרים, בחזית ובעורפה המיידית, על-ידי שיצרו מיטריית-גמן יעילה, אבל לא של מטוסיהם, אלא של ה"נ"מ הקרקעי. הוא אשר יירט, גירט או ניטרל את מטוסיהם, המתאמצים לתקוף.

לפחות תיאורטית, ניתן להפוך את העליונות נזת האווירית של אחד הצדדים "חסרת-מש" מעות לגבי יבדותו לתקוף באמצעות מטוסים כג מטרה בשיטתו של היריב, על-ידי שהאחרון יקים מוקמת "נ"מ פז, אשר תבטיח את שיו- שתו האווירית ככזו המרחיב האווירי המשתרע מעל שטחיו. (שיגור חימוש אווירי ארד-השטח על-ידי האוייב, ממרחב-האוויר שזו אל שיט" חזק דומה לשיגור טיג קרקע-קרקע, יותר מאשר לתקיפה אווירית).

"השגת שליטה" — לא השגת "עליונות" — היא-היא תכליתה המדלית, הייעודית והקבועה של פעולת כזו הגורמים המרכיבים את "עוצמת האוויר". השגת עליונות מחווה את שלב מקדים לכך, והיא תנאי הכרחי רק ל" צבאות כצה"ל, אשר חיל-האוויר, הכנוי ממטוי סים, הוא המרכיב הראשי והקובע של עוצמת-האוויר שלו.

לכן, אילו השיג חיל-האוויר "עליונות" בחלק זה של

העולם, אבל אין לאלוהו לשלוט ביעילות במרחבים האוויריים שמעל לאזורים ולמטרות החשובים שבשטחי הארץ, הרי למרות שהועיל מאד להבטחת שמיים נקיים אצלנו — כלומר, הגשים את ייעודו ה"שלי" — לא קידם כלל את יכולתו לתקוף, המתחייב מייעודו ה"חיובי"; ואז אם ובמידה שהצלחת המאמצים היבשתיים נסמכת על סיוע של מאמצים אוויריים — ובנדאי כאשר הצלחה ביבשה ממש מותנית בכך, כמו בשלב הפתיחה של יום-הכיפורים — יש לומר שחיל-האוויר לא ביצע את משימותיו, אלא כשל והכשיל.

אם כשלו כזה של חיל-האוויר צפוי מראש, מפני שמעריכים, עוד לפני המלחמה, כי לא יהיה בכוחו להתגבר על "נ"מ האוייב, אין מקום לבישה וכן גם לתקיפה עליו לצרכי הקרבות והמערכות ביבשה וכן גם לתקיפה איסטרטגית בעומק שטח הארצות (הכל לפי פריסתו, ממדיו וביצועיו המשוערים של מיכלול ה"נ"מ אשר לרשות הר אוייב). כמסקנה שיהיה ומיידית נחוץ או (לפחות לכאורה) להסיר מעליו, בהקדם האפשרי, ייעודים, ה"חייבים" אלה, לנכות ממנו את המשאבים שהוקצו לו למטרה זו, ולהע" בירם לכוחות-היבשה, או הים, שתיגברם יבוא כתחליף לסיוע ולהשתתפות האוויריים, אשר ירדו מעל הפרק. אפילו אין צפוי לחיל-האוויר כישלון ודאי וחרזון במאבק להשגת שליטה אווירית במקומות ובשלב-המלחמה הר קובעים, בכל-זאת צריך לברר אם עדיין יהיה תוקף (לכאורה) לצעד כזה, אם "נ"מ האוייב יהיה יעיל דינו,

"מיג" מצרי תוקף את כוחות צה"ל"

אפילו להשיג רק תיקו אווירי ולהבטיח שמאמץ הסיוע האווירי שלנו ללוחמת-היבשה יהיה קשה ויקר מדי עבורנו.

כהשלמה חייבים אנו לבדוק, אם ה"נ"מ שלנו איננו יכול להבטיח לנו, בכוחות עצמו, את השליטה מעל לכל איזור ומטרה נתונים שבשטחנו — והאם מחירו הכולל (הישר והעקיף) יהיה אז גבוה או נמוך ממחירה של אותה תוצאה, כשמישיג אותה חיל-האוויר. אם יימצא כי ה"נ"מ אומנם יהיה כה יעיל וגם משתלם, צריך שהוא, לא חיל-האוויר, ייחשב המכשיר הנכון להשיג באמצעותו "שליטה אווירית" שלנו מעל שטחנו — על הקיצוץ הנוסף שעשוי להשתמע מכך, בתפקידי חיל-האוויר וב- הקצאות לו.

מובן כי בירורים כאלה אינם פשוטים, ויש בהם פנים רבות לכאן ולכאן. בעיקר יש להישמר מהערכות המגשיי מות-את-עצמן:

אם יוחלט כי חיל-האוויר אינו מסוגל לסייע ביעילות למיבצע-היבשה ומשאבים יופנו ממנו לגורמי-עוצמה אחרים, תהפוך מאותו רגע וארד, אייבוכות זו של חיל-האוויר לעובדה ודאית ובלתי-ניתנת-לתיקון (בטווח-הזמן המי דוברים), אפילו אם לאחר-מכן תיערך בחינה מחודשת ויימצא כי ההחלטה מוטעית, מפני שקדם לבקרתה שכחו לבדוק אצל יצרן זה או אחר, וכך לא ידעו, שתוך שנה ייוצר חימוש מהפכני, אשר ישמור כג "נ"מ קיים תוך סיכון מיוצרי למטוס התוקף.

יש גם לראות את "השליטה האווירית" כתופעה בלתי-שווה ובלתי-ניקבועה, אשר היקפה והשפעותיה אינם הכרח הנגזר משיימם, אלא ניתנים להיקבע ולהשתנות, ברב או במעט, גם באופן יזום ומבוקר. קודם העלינו את האפשרות התיאורטית, שהאוייב יצור ויקיים מערך "נ"מ איסטרטגי אדיר ועצום כליכך, עד שיוכל להבטיח כי בכל מרחב אווירי מסויים תישמר בידו, משך המלחמה כולה, ה שליטה האווירית. זהו, כמובן, מעלל רב ויקר כליכך, עד שאיננו מציאותי — ואם ינסו המצרים, למשל, להגשימו, יצטרכו להשקיע בכך את כל כוחותיהם ומשא" בהם, ולא תיוותר להם היכולת לקיים כוחות ניכרים אחרים. מצד שני, אי-אפשר לסגור הרמטית ובקביעות את המרחב האווירי, כשהוא בשלט על-ידי חיל-האוויר (מטוסים) או על-ידי "נ"מ, המרכיב רק באזורים פיספר, גם אם שלי" שתו של צד אחד, בתחום מוגדר, איננה מעוררת, ייתכן בהחלט שהצד השני יצליח להגניב מטוסים משלו, אשר יתקפו ויחרזו עוד קודם שיספיקו לפעול נגדם ביעילות.

שליטה אווירית בקרקע

היו, כמובן, רק חלק קטן מן הבירור הנחוץ לשם הגדרת מהותה המדויקת של "השליטה האווירית" ה" כוונה ומבוקשת וכן הדרכים והאמצעים הנכונים, או ה" אפשריים, להשגת המירבית, לנו ובתנאינו.

קצר ככל שהיה, גם בדיון זה גלשנו, כמעט בלא-מישים ובלא שנוכל למנוע זאת, לתחום היבשתי — מה שמשמש הוכחה נוספת לכך, שכל שאלה יסודית ועקרונית הנוגעת בבניית והפעלת עוצמת אוויר, היא תמיד "רב-זרועית" במהותה, ומרכיביה וכן פיתרונה עשויים להיות מושתתי-יבשה, או ים, ולא רק ובהכרח חיל-האוויר.

מבחינה מעשית למדים אנו מכך, כי ההשלכות החשובות והקבועות של בעיות ופיתרונות, שהם לכאורה, "אוויריים" מובהקים, נוגעים ללוחמת-היבשה ולכוחות-היבשה לא פחות מאשר לחיל-האוויר; ולכן, אפשרי כי המעשה החשוב ביותר, לענין הבטחת השליטה האווירית, צריך שיעשה על הקרקע ועל-ידי כוחות-היבשה. במיוחד כך בניסבותינו המיוחדות: מלחמה קצרה יחסית; ה" הכרח להשיג הכרעה מוחצת בפרק-זמן מצומצם ובתוך מיסגרת של אילוצים מגבילים; האפשרות של מעבר מרגיעה למלחמה טוטאלית מלאה תוך שעות, כאשר עיקר כוחנו מילואים; מלחמה ברומנית בכל החזיתות היבשתיות ובכל שלושת הממדים — יבשה, אוויר, ים; היעדר יכולת סבירה לבנות "כסליוות", בצורת אלטרנטי טיבות שלמות ומלאות (כמו חיל-האוויר ו"נ"מ, כאשר שניהם "טוטאליים").

לכן, אם סידרי-ההקדמות שלנו מחייבים, לדוגמה, כי בפרוץ מלחמה יחתור חיל-האוויר שלנו להשיג עליונות אווירית וגם לממש, ראשית לבד, כ"שליטה" מיידית ומכרעת מעל מרחבי האוויר האיסטרטגיים שלנו ושל האוייב.

קרוב מאד לוודאי כי השליטה האווירית הטאקטית, מעל שדות-הקרב, לא תהיה בידינו, או אף תימצא בידי האוייב, לפחות פרק-זמן מסויים, מתחילת המלחמה ו- הלאה. אם, לאתרי-מכן, עוד יודקף חיל-האוויר לפרק-זמן נוסף לשם הבטחת שליטתו מעל לחזיתות-היבשה (על-ידי ניטרולו המקדים של ה"נ"מ הטאקטי האוייב), בטרם יוכל לפנות להתערבות מאסיבית בלחימה ביבשה, פירוש הדבר שבשלבים הראשונים — והקריטיים ביותר — יצטרכו כוחות-היבשה לסמוך (מתוך הנחת "המיקרה הגרוע" על עצמם בלבד, לצורך הלחימה בכוחות-היבשה של האוייב וגם לשם המאבק על השליטה במרחב-האוויר הטאקטיים.

כאמור, הממד המכריע והקובע במלחמותינו הוא היבשתי; ולכן, אי-אפשר כלל ליטול סיכונים כאלה ש" לפיהם תיסבל, במקרים המוריים, התמוטטות חלקית או זמנית של כוחות-היבשה; ואם מגיעה, על-ידי נסיגות עמוקות על הקרקע, בניסבותינו, עשויים ויתורים כאלה, אפילו אם הכוונה שהיו "זמניים", להפוך במהירות ויתור רים קבועים, בלתי-ניתנים-להשבה או לתיקון, שפירושה מפלה במלחמה. כיוון שכך, ברור, כי בידי כוחות-היבשה ויכולתם מצוי המפתח לעצם הרשאת חיל-האוויר שיתרכו בהשגת עליונות ושליטה אווירית, במקומות ובאופנים הנוחים והיעילים ביותר מבחינתו.

כך אנו שבים, מכיוון אחר, לסיומת של המאמר הקודם: קיים קשר אורגני, נרחב והרוב ביותר, בין הממדים השונים, בין שדוש הזרועות ובין פעיר רת כוחותיהן, אם ובמידה שכווחות-היבשה אי-נם מצויידיים בלאות, בנויים כראוי ופועלים נכון, נפגעת ואף עשויה להתבטל, יכולתו של חיל-האוויר לתפקד כממד האווירי.

קשר זה קיים, כמובן, גם בכיוון המנוגד — ככל שעוצמתו ויכולתו של חיל-האוויר גדולים יותר, וככל שהוא מופעל באופן יעיל יותר, על-פי הכללים האפייניים ללוחמת-האוויר, כל נחבר וכן תוחש יכולתו להתערב בלוחמת-היבשה — וגם לחסוך מכווחות-היבשה ביצוע משיי מות והשגת יעדים בעומק שטח האוייב, שהם הכרח איסטרטגי ואפייניים לחיל-האוויר אלא שזה, מפני איי מספיקותו, איננו מסוגל להם.

לכן, אם יקצצו במשימות חיל-האוויר, בי עוצמתו ובתקציבו — אפשר מאד שיימצאו מזוי קים, בראשי-בראשונה, דווקא לכוחות-היבשה.

כדי שלא ימהרו ויקפצו למסקנות מהירות בעניין הש" תלתות חיל-האוויר בלוחמת-היבשה — ובמלחמה בכלל — מוטב שיימנעו אותם בעלי-רפורמה משיפוט ביצועי חיל-האוויר לפי קריטריונים השאובים מלוחמת-היבשה. המאמר הבא יסייע להם בכך.